

Inatsisartut Ukiakkut ataatsimiinnerat

Ammaalluni oqalugiaat

Naalakkersuisut Siulittaasuut

Asasakka Inatsisartunut ilaasortat

Ukiakkut ataatsimiinneq manna ileqquusumik qinersinissaq 2003-mi februaarip 16-iutinnagu pisussaq sioqqullugu inatsisartut ataatsimiinnerisa kingullersaraat. Oqalugiaammi matumani nassuaateqarfigissavakka qaangerniagassat suut orninnerigut, aammalu Naalakkersuisut qinersivimmi matumani pingaernerutillugit suliniutigisimasaasa inerneru, siullermik Siumup Inuit Ataqatigiillu suleqatigiinneratigut piffissamilu kingullermi Siumup Atassutillu suleqatigiinneratigut. Sulineq tamanna aalajangersimasumik sammiveqartuarsimavoq, tassalu innuttaasut suliffeqarfiillu sunniuteqaqataanerulersinneqarnissaannik akisussaaqataanerulersinneqarnissaannillu - Imminut napatissinnaanerulernissaq anguniarlugu, Naalakkersuisut 2000-imi inuiaqatigiit aqqissugaanerit pillugu nassuaataanni takuneqarsinnaasutut.

Aningaasaqarneq

Raajat nunarsuarmi niuerfinni akiisa appasinnerat nunatta aningaasaqarneranut ulorianartorsiortitsivoq. Ukiuni marlunni raajat akii appariartorsimapput. Tamatuma kinguneri sinerissap qanittuani aalisarnermi malugereersimavagut, aammali avataasiutinik aalisarneq akinit sunnersimaneqarpoq. Pissutsit taamaammata Naalakkersuisuniit inassutigissavarput mianersornissaq pivusorsiornissarlu. Naak amerlasuut qineqqusaarneq aallartereeraluaraat eqqarsarluarnissaq inassutigissavara. Tassami ataatsimiinnermi matumani aalajangigassagut ukiunut tulliuuttunut amerlasuunut sunniuteqartussaapput. Nunatta aningaasaqarnikkut piginnaasaqarnera pivusorsiortumik isigisariaqarparput siunnersuuterpassuit isummerfiginiarnerini.

Kommunit akileraarutitigut isertitaat 2001-imi qaffakkiartorsimapput, maannamuugallartorlu 2002-mut kisitsisit takutippaat qaffakkiartorneq ukioq manna nangeqqittoq. Taamaakkaluartoq kommunit arlallit aningaasaqarniarnerat ilungersunartoqaqaaq. Tamatumunnga pissutaavoq kommunit ataasiakkaat allanut sanilliullugit taamatut siuariartortigisimangimmata. Kommunilli akileraarutitigut isertittagaasa naligiissarneqartarneratigut qulakkeerneqarpoq kommunit akileraarutitigut isertitakitsut kommunit pisuunerusut akileraarutitigut isertittagaannik pissarseqataasernerat.

Imaassorinarpoq ajornartorsiutit pingaarutilimmik allamik patsiseqartut: Kommunit aningaasartuutaat isertittagaannit sukkanerusumik qaffakkiartorput. Kommunit amerlasuut 2002-mi amigartooruteqarnissaq missingersuutigaat, kommunillu arlallit aningaasaqarniarnerminnik tigorianaannillu aningaasaatqarnerminnik aqutsinikkut imatut ajornartorsiortigippat nakkutigineqarnerat sakkortusisariaqarsimalluni. Ataasiakkaatigut pisariaqarsimavoq kommunit taakkua tigorianaannik aningaasaateqarnissaminnut taarsigassarsinnaanerannut akuerisariaqarlutik.

Naalakkersuisut sulisullu kattuffii arlallit arlalinnik akissarsiat pillugit isumaqatigiissuteqarsimapput ukiuni pingasuni eqqissisimasumik ingerlanissamik kinguneqartumik. Anguniagaq tassaavoq akissarsiat akillu nunanit allanit appasinnerunissaat unammillersinnaassuserput pitsanngorsarumallugu.

Isumaqatigiissutitigut nutaatigut tamanna anguneqarpoq. Nukissiornermi angallanermilu akit 2001-imi qaffangaatsiarsimagaluartut 2002-mi juulimi akit pillugit takussutissat kingulliit uppersarparaat ukiumut akit qaffakkiartornerata 1 aamma 2 procentip akornanniiginnarnissaat angoqqikkaluttualeripput. Isumaqatigiissutitigut nutaatigut eqqortinneqarportaaq inuit ataasiakkaat soraarnerussutisiaqalernissamut inuit ileqqaarnerulernissaannik anguniagaqarnerput. Tamanna pingaaruteqarpoq utoqqalisut amerliartuinnartillugit.

Naalackersuisut 2003-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuutaata aallaavigaa isertitat ikiliartornerat, aammalu siunertarigatsigu naalagaaffimmit ataatsimoortumik tapiissutit isumalluutiigiinnarunnaariartornissaat. Nunatta Karsiata aningaasaatai mianersortumik atortariaqarpagut, tassa koruunit isertitagut tamaasa atornaveersaarlugit. 40 mio. kr.-inik sinneqartoornissamik anguniagaq tusaannarlugu annertugaluarpoq, kisianni pissusiviusut imaapput Nunatta Karsiata 100 kr.-inik akiliineri tamaasa taamaallaat koruuni ataaseq sipaagassatut illuartittaripput. Sinneqartoorut taanna iluaqutaassaaq nunatta nunanut allanut akiitsuisa akilersornerannut ukiunilu aggersuni ilungersuutigisariaqakkatsinnut annertuunut tunngatillugu. Ilaatigut akissaqartariaqarpugut utoqqalisut amerliartuinnartut toqqissisimallutik utoqqalinissaannut.

Aningaasaatigut killeqaraluartut Naalackersuisuniit 2003-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuutitsinni toqqarsimavarput meeqqat inuusuttullu sullinneqarnerannut 25 mio. kr.-it immikkoortinneqassasut. Tassami Naalackersuisut siunnersuutigaat meeqqanik inuusuttunillu sullissiviit pioreersut qaavatigut ilaqutariit paasisimasaqarluartunit isumassorneqartarnissaat pilersinneqassasoq. Suliffeqarfiit tunngavissinneqarlutillu sakkussinneqassapput aningaasatigut missingersuutit malikkuminarnerulersillugit. Tamatuma saniatigut Naalackersuisut akissarsiatigut isumaqatigiissuteqarsimapput isumaginniffinni sulisuusut akissarsiaat naapertuuttumik qaffanneqarsinnaalersillugit, pissutigalugu meeqqat inuusuttullu assigiingitsunik pissuteqarlutik peroriartornerminni atugarisamikkut ajornartorsiuteqarsimasut sullinneranni suleqataasut taakkua nersortarialimmik sulimmata.

Inuiaqatigiit aqqissugaanerat eqqarsaatigalugu naalackersuinikkut ingerlatsineq

Ukiut marluk matuma sionatigut oqaluttarimmit maanngaanniit inuiaqatigiit aqqissugaanerat pillugu iliuusissatut naalackersuisut pilersaarutaat saqqummiuppara. Illernit aqqutissavut malippagut. Suliniutissat taamanikkut ilimasaarutigineqartut amerlanersaat maanna naammassineqareerput.

Inuussutissarsiutinik ingerlataqartut kattuffiillu naleqqussaanaissaq pillugu suliami peqataasimasut Naalackersuisut saqummiussaata iluatinnarluartutut tigusimavaat. Naalackersuisut Royal Arctic Line ingerlatseqatigiiffiillu sullitarinerusai peqatigalugit nalilersorparaat imaatigut usinik angallassinikkut allannguutit qanoq kinguneqarsimanersut. Naalackersuisut usinik angallassinermi akigitat nalerisarneqarsinnaanerannut eqqarsaataanni misissuinerit tamakkua inernerit ilaassapput. Naalackersuisut amerlanerusunik misilittagaqalernissaq kissaatigaat, taamaattumillu siunnersuutigalugu usinik angallassinermi akit assigiissunissaannut akileraarutip atorunnaarsitaanissaa ukiumik ataatsimik kinguartinneqassasoq, 2004-mi januaarip ulluisa aallaqqaataanni atulersussanngorlugi.

Naalackersuisut sulissutigiurparaat aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffiit Namminersornerullutik Oqartussanit pigineqartut sapinngisamik annerpaamik namminersortunut pigisassanngortinneqarsinnaanerat.

Taamaattorli erseqqissaneqassaaq Naalakkersuisut isigimasaat tassaannaanngimmata ingerlatseqatigiiffiit ingerlanneqarnerat, aningaasatigut suliniutaat ineriartornermullu periarfissaat. Siulersuisunut ilaasortat ulluinnarnilu aqutsisuusut inuiaqatigiit sinnerlugit pisortat aningaasaliissutaat amerlasuut aqutaraat taamalu soorunami annertuumik piumasaqarfigineqarlutik.

Inuit sulisullu nuttarsinnaanerat

Isumaqartoqarpoq Naalakkersuisut sulisussat allanut nuttarsinnaanerat siunertaralugu siunnersuuteqarnerminni anguniaraat nunaqarfiit inuerusarnissaat. Allat isumaqarput aqqissuussinikkut tamatumuuna inissaaleqisut eqqorneqartussaasut. Taakkuali arlaannaalluunniit ilumuunngilaq. Allanut nuussinnaanissamik saqqummiussami pineqarpoq kommunit aalajangersimasunik piginnaasalinnik sulisussaaleqisut allaninngaaniit sulisussarsiorsinnaanissaat. Ilaqutariit nuukkusuttut sumiiffimmilu nutaami sulerusuttut nutsernermut aningaasartuutaannit inissaqarnermillu akornuserneqartariaqanngillat. Tassalu siunertaavoq suliffeqarnerup ataasiulernissaata pilersinnissaa, taamaaliornikkullu inuit isumalluutigisatta atorluarneqarnerulernissaat. Aqqissuussineq nammineq piumassutsimik atorneqassaaq tikisitanillu sulisoqartariaqarneq annikillissinnaallugu. Immikkoortinneqassanngillat illoqarfimmi nunaqarfimmiluunniit najugaqartut, suliffissaqannginersut sulisuunersulluunniit, imaluunniit kisimiittuuneq ilaqutaqarnerluunniit apeqqutaassanatik.

Aqqissuussinikkut kommunimi inissarsiortut appasinnerusumik inissisimalissanngillat, kommunili ersarissumik iluaquserneqassaaq: Sulisorisaq pitsaasoq piumassuseqarluartorlu atorfimmi inuttalernerqarsinnaanngikkaluami inissinneqartoq, aammalu pisortaniit tapiissuteqartoqassalluni kommunip illuutaasa amerlinissaannut. Aqqissuussinermi immikkuualuttut maanna sukumiinerusumik sulissutigineqarput. Aqqissuussinerup sukumiinerusumik ilusilersorneqarnerani soorunami kommunit suliffeqarnermilu illuatungeriit peqataatinneqassapput.

Ineqarnermut tunngasut

Inatsisartut inatsisunik ineqarnermut tunngasunik arlalinnik akuersissuteqarsimapput. Suliniutitigut tamakkunatigut ineqarnermut tunngasut eqaallisarniarneqarput, maannangaarlu suliniutit kinguneqalereersimagunarput. Ineqarnermut akiliuteqartarnerup nutartigaaneratigut innuttaasut isertitarissaartut ineqarnermut akiliutaat aningaasartuuterpianut naleqqunnerulersimapput. Tamatuma peqatigisaanik ineqarnermut akiliummut tapiissutit pissakinnerusunut tunngatillugu pitsanngortinneqarput. Pissarissaartunut tunngatillugu tamatuma kinguneraa pisortanit pigineqartumi ineqarnerup pitsaaqutai ikilimmata. Taamaattumik Naalakkersuisut naatsorsuutigaat innuttaasut taakkua ilaasa isertitamik ilai atussagaat namminerisamik initaarnissap aningaasalernissaanut. Taamaaliornikkut pisortat inissiaataat innuttaasumut utaqqisuniittumut atugassanngortinneqarsimalerlutik.

Naalakkersuisut pilersaarutigaat ineqartut oqartussaaqataanerata ineriartortinnissaa. Ineqartut ineqarfimminni pissutsinut sunniuteqaqataasut aamma paarilluarnissaanut akisussaaqataasutut misigisimanerulersarput. Piffissap ingerlanerani najugaqaaqatigiiffiit amerlasuut nammineernissartik kissaatigilissavaat attartortut attartukkaminik pisineratigut. Piginneqatigiilluni illuuteqarnermut atatillugu qiimmaallannartuuvoq takullugu innuttaasut qanoq amerlatigisut taamatut ineqarneq katersuuffigineraat. Ineriartorneq tamanna sukkatsisarumallugu Inatsisartut upernaq inatsimmut allannguut akueraat piginneqatigiilluni illuliornissamut piumasaasut eqaannerulersillugit.

10/40/50 atorlugu aaqqissuussinermik taaneqartartoq illoqarfinni pigisanik aalaakkaasunik qulernaveeqqusiussilluni taarsigassarsarneq atorlugu aningaasaliiffigineqarsinnaasuni neqeroorutitsialaavoq. Inuiaqatigiinnut tamanut iluaqutaavoq suliffeqarfiit maannakkut inissanik sananissamut aningaasalersorneqarsinnaalermata, piumasaajunnaarlunilu ilaqutariinnut ataasiakkaaginnarnut illuliortoqarnissaa. Naalakkersuisut inissat amerlisartuarnissaat sulissutiginiarpaat inissaaleqiffiunerpaanilu immikkut suliniuteqarnissaq siunniullugu.

Illuliortiterneq sanaartornerlu

Naalakkersuisut nutaanik suleriaasiliorsimapput illuliortiternerup sanaartornerullu pilersarusiorneqartarnerat 1. januar 2002-miit pitsanngortinniarlugu. Siunissami pilersaarutit nutaat tamarmik misissoqjissarneqaaqqaartassapput naalakkersuinikkut isummerfigineqannginnerminni. Taamatut pitsanngorsaaneq illuliortiternermilu ilungersuuteqarnerulernikkut takuneqarsinnaassaaq, naatsorsuutigaarpullu tamanna pisinnaassasoq 2003-miilli. Aamma periarfissinneqarsimavoq kommunit ataasiakkaat Namminersornerullutillu Oqartussat immikkut ittumik isumaqatigiissuteqarsinnaanerat. Tamatumani siunertarineqarpoq sanaartornerup ataqatigiiaarnissaa, tamatumalu peqatigisaanik kommunit sunniuteqarnerulernissaata qulakkeernissaa.

Naalakkersuisut ineqarnermut tunngasuni inatsisitigut suliniutinik arlalinnik saqqummiussaqrput, taakkualu tamarmik siunertaraat innuttaasut ataasiakkaat atugarisaasa pitsaanerulernissaat. Assersuutigalugu siunnersuutit ilagaat illuliornermut taarsigassarsiat akilersorneqarfissaata sivitsornissaa. Siunnersuummi allami pineqarpoq ineqarnermut akiliutip naatsorsorneqarnerani kvadratmeterimut akiliutip qummut killilerneqarnissaa. A/S INI-p siunissami isumaginerulissavai inissianik aqutsineq aserfallatsaaliinerlu, kommunillu nammineersinnaanerulissapput kiap sanatitsisuuneq isumagissaneraa toqqassallugu.

Attaveqarneq pilersuinerlu

Naalakkersuisut timmisartut atorlugit angallassineq pillugu nassuiaataanni inuiaqatigiit ataatsimut isigalugit angallannikkut periarfissat arlallit eqqartorpagut. Ilulissani Nuummilu mittarfiit tallinerisigut periarfissaqalissaaq timmisartut nutaaliaasut akikinnerusullu atorlugit ornittakkat tikikulaarneqarnerusut orninneqarsinnaalernissaat. Tamatumunnga atatillugu misissorneqassaaq Qaqortoq iluaqutaasumik suluusalinnik timmisartuussiviusartunut ilanngunneqarsinnaanersoq. Ornittakkat tikikkajunneqannginnerusut timmisartunit minnerusunit isumagineqarsinnaanerat misissorneqassaaq. Taamaaliornikkut mittarfiit ingerlanneqarneratigut sipaaruteqartoqarsinnaavoq. Tamatuma peqatigisaanik mittarfinnut takinerusunut aningaasaliissutissat annertuut pinngitsoorneqarsinnaapput, Dash 7-it ingerlanneqarnerat akisuallaalerpat. Naalakkersuisut siunertarinngilaat ataatsimiinnermi matumani angallannermut tunngasut inaarutaasumik aalajangiiffigineqarnissaat, pissutigalugu pissutsit arlallit suli qulaajarneqaaqqaartussaammata.

Naalakkersuisut suliniutigilersimavaat nalunaarasuartaatitigut attaveqarnerup ilaata namminersortunit ingerlanneqalersinnaanissaa. Tamatumani siunertaavoq suliffeqarfiit paasissutissiisarnermut teknologimik attaveqarnermillu suliaqartut periarfissikkumallugit attaveqaatinik tamanik nioqquteqarnissaannut. Pissanganassaaq takussallugu suliniutit taakkua suliffeqarfiit paasissutissiisarnermut teknologimik

sammisaqartut niuertullu allat pissanganartunik niuerfissarsisinnaassaneraat. Tele Greenland nalunaarasuartaatitigut attaveqarmut tassungalu atatillugu atortunut kisermaassisuujuassaaq pilersuisussaataallunilu.

Naalakkersuisut sulissutigaat nukissamik imminut pilersornerulersinnaalernissarput, tamatumalu peqatigisaanik CO₂-mik annikinnerusumik aniatitsilersinnaaneq. Misissuinerit arlallit takutippaat Qorlortorsuarmi ermup nukinganit innaallagissiorfiliorneq aningaasanut avatangiisinullu tunngatillugu soqutiginartuusoq. Taamaattumik Naalakkersuisut 2003-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuumminni ilaatippaat ermup nukinganit innaallagissiorfiliornissaq pillugu siunnersuut innaallagissamik Narsamik Qaqortumillu pilersuisinnaasoq. Naalakkersuisut siunnersuutigaat sanaartornera 2003-mi aallarteriissasoq.

Inuussutissarsiutinik siuarsaaneq

Naalakkersuisut toqqartumik siunertalimmik sulissutigaat inuussutissarsiornerup siumut ingerlasup tunngavissaasa pitsanngorsarnissaat inuiaqatigiit aningaasalersugaanerannut peqataanerulersikkumallugu. Upernaakkut ataatsimiinnermi Naalakkersuisut inuussutissarsiornerup siuarsagaanissaa pillugu nassuiaataat taparserneqarpoq, maannalu suliniutit timitallit arlallit aallartissimavagut. Assersuutissat ilagaat Naalakkersuisut ataatsimiinnermi matumani siunnersuutgimmassuk aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffiit piginneqataassuteqarlunilu ingerlatseqatigiiffiit pillugit inatsisit ullutsinnut naleqqussarneqarnissaat. Ataatsimiinnermi tullermi aamma Inatsisartunut saqqummiunneqassapput inuussutissarsiornermik aningaasalersuineq pillugu inatsisit nioqqusiallu illersorneqarnissaat pillugu inatsisit ullutsinnut naleqqussarnissaat pillugit siunnersuutit. Naalakkersuisut KANUKOKA peqatigalugu suliaaraat kommunit inuussutissasiornikkut akuliusimanagerata nutarterneqarnissaa pillugu siunnersuut aammalu pisortat namminersortullu akornanni suliat pitsaanagerusumik agguanneqalernissaat.

Takornariartitsineq pillugu takornariartitsineri periusissamut nutaamut siunnersuut Greenland Tourism a/s-ip - Takornariaqarneq pillugu Siunnersuisoqatigiit suliarileruttorpaat, taanna malillugu suliniutinut timitalinnut suliniutit najukkani nunallu immikkoortuini isumagineqartarnerat annertusiartortikkumallugu. Naalakkersuisut aningaasanut inatsisissatut siunnersuummi kommuneqarfiiit killeqarfii uniffiginagit suleqatigiinnissaq siunertaralugu suliniutit ikorfartorniarpaa. Takornariartitsineri tunngatillugu kujataani kommunit suleqatigiinnerat pivisunngoraluttualerpoq. Imminut pisussaaffigeqatigiilluni suleqatigiinnissaq ukiuni aggersuni aqutissaavoq.

Tamatumani assersuutissaqqissuuvoq sanaluttarnerup ineriartornera. Naalakkersuisut eqqumiitsuliat nunatsinneersut ilisarnaataat pilersissimavaat, sanalukkat assassorlunilu eqqumiitsuliat nunatsinneersut ilisarnaatissaat. Taamatut ilisarnaasiineq ikiortaassaaq assassorluni suliat nunatsinni suliaasut tunineqarnerata annertusarnissanut eqqaamassutissat avataaneersut taarserlugit. Aamma pilersikkaluttuarparput Internet atorlugu kalaallit assassorlutik eqqumiitsuliaasa tuniniarneqarnerat pillugu suleqatigiinneq.

Nunatta kujataani nunalereq annertuunik ilungersuutissaqarpoq, inuussutissarsiutip isummerfigisariaqarmagu nerisassanik nioqqutissiorneq pillugu unammillernerup sakkortusiartornera. Tamatuma saniatigut inuussutissarsiutip taassuma naammattoorsimavai aasat qiianaqisut sialoqaqisullu sivisuumillu ukiuusarnera, tamannalu savaateqarfiiit ataasiakkaat aningaasaqarneratigut

malugineqarsimavoq. Taamaattumik pisariaqarpoq savaateqarnermik inuussutissarsiuteqarneq qajannaallisassallugu. Tamatuma tungaatigut suliniutit aallartinneqarsimapput, tassami ataasiakkaat aaqqiivigineqarnerat aqcutigalugu savaateqarfiit aningaasatigut eqqornerlugaanerpaasimasut ikiorserneqarsimammata. Tamanna pineqartunut periarfissiisimavoq, kisiannili inuussutissarsiut ataatsimut isigalugu tamanna ataavartumik aaqqiissutaanngilaq. Taamaattumik Naalakkersuisut suleqatigiiliorsimapput 2002/2003-ip ukiuunerani siunissami nunalerinermut tunngatillugu naalakkersuinikkut ingerlatsinissaq pillugu siunnersuusiortussamik. Naalakkersuisuttaaq isumaqarput nunalerineq arlalitsigut ineriartorfissaqartoq, assersuutigalugu pilersitat nutaat ineriartortinnerisigut aammalu takornariartitsinikkut periarfissat annertuut atorluarneqarnerisigut. Ataatsimut isigalugu Naalakkersuisut siunertaraat inuussutissarsionermik ingerlatsisut assigiinngitsut suleqatigiinnerulernissaat, tamatumuunakkullu qaffakkiartorneq pilersissinnaallugu, nunatta isumalluutai aqcutigalugit imaluunniit nunatsinni ilisimariikkagut aqcutigalugit, immaqalu allat peqatigalugit ineriartortissinnaasagut.

Aatsitassat

Naalakkersuisuniit naammagisimaaqaarput nunatsinni uuliamik gasimillu ujarlernissaq suli soqutigineqarmat. Suliniutitta periuseriniakkattalu inernerigallarsimavaat ukiormannaaginnartoq ilimagigatsigu nunatta qeqqata imartaani ujarlernissamut akuersissut nutaaq akueralugu atsiussallugu. Akuersissut nutaaq taanna ukiut kingulliit neqerooruteqartitsisarsimanerup kinguneraa.

Statoilip 2000-imi Fyllap Ikkannerani misiliilluni qillerinerminut angusaqarfiunngitsumut atorsimavai 350 mio. kr.-it missaat. Tamatuma kingornatigut neqerooruteqartitseqqissimavugut suliffissuaqarfiillu suli isumaqarput uuliamik gasimillu nassaartoqarsinnaasoq. Nunatsinni ujarlernissap sapinngisamik soqutigineqarnissaa Naalakkersuisut pingaartittuarpaat. Kisiannili naammagitarniartariaqarpugut imaassinnaammammi ukiualuit qaangiuppata aatsaat nunatsinni uuliamik piaasoqalersinnaasoq.

Maannakkut qaninnerpaasarput tassaavoq Nalunami aatsisassarsiorfeqalernissaq - Nanortallup eqqaani kuultisiorfeqalernissaq. Kuulteqassutsip akilersinnaassusiata misissorneqarneranut nalilersorneqarneranullu maannamut 130 mio. kr.-it atorneqarsimapput. Soorunami neriutigaarput pilersaarut iluatsikkumaartoq. Pilersaarut unnga killereersimavoq piviusorsioratumik pilersaarut ukiut nikinnerata missaani piaanissamut akuerineqarsinnaalluni. Tassalu ilimagineqanngilaq kuultisiorfik angisooq ukiorpassuarni atasinnaasoq pilersinneqassasoq. Kisiannili aatsitassarsiorfiup ataatsip aallartinneqarnerinnaaluunniit nunatsinni aatsitassat soqutigineqarnerannut pingaaruteqartorujussuusassaavoq, nunatsinni innuttaasut aatsitassarsionermilu suliffissuaqarfiit akornanni.

Nalunap isumalluarfigineqarnerujussua tunngavigalugu Naalakkersuisut Nuna Mineralsip aktiaataasa tunineqarnissaat ammaassimavaat, aammalu angusaq naammagisimaaqaarput. Nunatsinniit aningaasaleerusuttut 400-it missaaniittut ingerlatseqatigiiffiup aktiaataasa 10%-ii missiliorlugit pisiarisimavaat. Nuna Minerals aamma nalunaarsimavoq, taannalu Finanstilsynip nakkutigisaanik nalunaarsugaavoq Dansk autoriseret Markedspladsimi, annertusaaniartut minnerusut niuerfianni.

Ministeriunerup qaammat kingulleq tikeraarnerani oqaatigisimavara isumaqarlunga piffissanngortoq

aatsitassarsiornerup ineriartortinnerata ineriartorteqqinneqarnissaanut. 1998-imi aatsitassanik iluaquteqarniarnerup aqunneqarnera pillugu Danmarki nutaamik isumaqatigiissuteqarfigaarput, taannalu Namminersornerullutik Oqartussanut nuunneqarpoq. Taamaattumik aatsitassanut ikummatissanullu pisortaqarfik pilersipparput. Taamaakkaluartorli Folketingi tamatumani inatsisiliornermut akisussaasuujarpoq danskillu naalakkersuisui allaffissornikkut aqutsinermut akisussaajuarlutik. Taamatut marloqiusamik ingerlatsinerup sulineq piariaqanngitsumik kigaallisarpaa. Taamaattumik Naalakkersuisut isumaqarput aatsitassat pillugit aqutsineq allaffissornikkullu ingerlatsineq annertunerujussuarmik Namminersornerullutik Oqartussanit isumagineqartariaqartoq. Tamanna aaqqinneqarsinnaasariaqarpoq Danmarkimik suleqateqarnerput piariaqartoq attatiitigalugu. Taamaattumik Naalakkersuisut pilersaarutigaa apeqqut tamanna danskit aningaasaqarnermut inuussutissarsiornermullu ministeriannut saqqummiunniarlugu.

Aalisarneq

Raajarniarnermi ajornartorsiutit annertuut Naalakkersuisut eqqumaffigaat.

Imaani nillertumi raajartat amerlaqisut nunanut allanut tunineqartarnerisa kinguneranik raajat akii appariartorput. Ukiuni aggersuni akit appasittuassapput imaluunniit apparnerussallutik. Ukioq mannmut ukiullu tullianut sinerissap qanittuani raajarniarnerup ataatsimut isigalugu nutaanngorsarnissaanut aaqqissugaanerullu naleqqussarnissaanut aningaasanik immikkoortitsisoqarsimavoq. Naalakkersuisut kisimiillutik suliasaq tamanna nammassinnaanngilaat, kisiannili tunngavisseeqataasinnaavugut aningaaseriviit taarsigassarsisitsinissamut kajuminnerulernissaannut. Sinerissap qanittuani raajarniarnerup aaqqissugaanikkut allanngortiternera pisariaqartoq aallartereerpoq. Sinerissap qanittuani aalisartut siulliit angallamminni nioqqutissiulereerput, tamannalu suliffissanik pilersitsissaaq avammullu tunisatigut isertitaqarnermik annertusisitsissalluni. Taamaakkaluartooq anguniakkap tungaanut aqut sulit takeqaaq.

Ajornartorsiorerup kilisaatit avataasiutit eqqorpaattaaq. Kilisaataatillit angallatinut nutaanut anginerusunullu millioninik untritlikkaanik aningaasaliisimapput, inuussutissarsiuteqartullu nalunaarput naatsorsuutitik pitsaavallaanngitsut. Taamaattumik Naalakkersuisut siunnersuutigaat raajanut akitsuut appartinneqartassasoq raajat tunineqarnerminni akii appasikkaangata.

Nunatta eqqaani qalerallit isumatuumik iluaqutigineqarlutillu aqunneqarput, niuerfinnilu akit pitsaallutik. Ukiormannattaaq saattuarniarneq qujanartumik aalisartunut taartaalluarsimavoq. Saattualli pillugit ilisimasagut sulit amigarput, taamaattumillu Naalakkersuisut aalisartunut ukioq manna piumasaaqateqalersimapput saattuut ilisimaneqarfiginerulernissaannut peqataasussanik.

Malunnarpoq ukioq manna saarullit takkukkiartoqqilersut. Paasisaq tamanna nuannerlunilu aarleriimmisitsivoq. Qangaanit nalunngilarput imarput nillerneruleraangat saarullik tammartartoq. Taamaattumik eqqarsarluartariaqarpugut. Saarullit iluaqutiginiarnerat qanoq aqussavarput? Amerlitsiissanerpagut imaluunniit ikikkaluartut imartatsinniinnerat iluatsillugu aalisassavagut? Naalakkersuisut isumaqarput apeqqutit tamakkua Aalisarneq pillugu Siunnersusoqatigiinni oqaluuserineqartariaqartut.

Naalakkersuisut malugisimavaat EU-p nunatta eqqaani aalisarnissaminut periarfissani

atorluarpallaanngikkai. Tamanna aarlerinartortaqrpoq, pissutigalugu EU-mut aalisarneq pillugu isumaqatigiisummik piffissap isumaqatigiissuteqarfiup qiteqqunnerani nalilersuinissamut ukiortaap missaani aallartittussamut sunniteqarnerlussinnaammat. Kalaallit Nunaat aalisarneq pillugu naammaginartumik EU-mut isumaqatigiissuteqarpoq. Pisassat EU-p aalisarsinnaasamisut pissarsiarisartagai taakkunungalu akiliutigisartagai imminnut ataqatigiipput. Taamaattumik Naalakkersuisut immikkut iliuuseqarlutik pissutsit tamakkua EU-mut ilisimatitsissutiginiarpaat. Naalakkersuisut isumaqarput aalisarneq pillugu nunat tamalaat akornanni isumaqatigiissutit attaveqaatillu allat naammaginartumik ingerlasut. Kalaallit russit, norgemiut savalimmiormiullu imartaanni aalisarnerat ukiunut siuliinut sanilliullugu allanngungaarsimannilaq.

Pisuussutit uumassusillit pillugit oqaloqatigiinneq

Nunarsuarmioqatit akornanni ilungersorluni sulinikkut Namminersornerullutik Oqartussat pisuussutitsinnik uumassusilinnik piniarsinnaanermut pisinnaatitaaffigut akuerineqartissimavaat. Pinngortitaleriffiup uppersarsimavaa piniagassaaitta amerlanerpaat iluaqutiginiarneqarnerat pitsaasumik aqukkipput. Aammali nalunngilarput uumasut aalajangersimasut ilai qulakkeerumallugit timitalimmik suliniuteqartariaqartoq. Assersuutigisinnaavagut qilalukkat qaortat, aarfit, appat mitillu.

Aamma malugisarpaput amerlasuut piniariartartut piniagassat piniarnermilu malittarisassat naammattumik ilisimasaqarfiginagit, taamatullu aamma inuit ilaasa piniarnermi malittarisassat eqquutsinniarnarat ajornartorsiutigisaraat. Sumiiffiit ilaanni piniarnermik aalisarnermillu nakkutilliisut naammattoortarpaat kuuit eqaloqarfiit asserlugit qassusertoqartartoq. Sumiiffinni allani naammattoorneqartarput piniakkat pissat qimaannakkallu. Tamannalu akuerineqarsinnaanngilluinnarpoq.

Naalakkersuisuni nuannaarutigaarput pisuussutit uumassusillit pillugit paasisitsiaaniarneq amerlasuunit tapersorneqarmat. Suliniarnermi tulugaq ilisarnaasiunneqarsimavoq, suliniarnerlu tassaannaassanngilaq immikkut ilisimasallit inukulunnguanut nalinginnaasunut paasisitsiniaanerat. Akerlianik aallaavisoq tassaassaaq peqataasut naliigiillutik oqaloqatigiinnerat pilersissallugu.

Ajornartorsiutilli tamakkua aqqinnissaannut tunngavissat ilagilluinnassavaat ullumikkut pisuussutinik uumassusilinnik piniarnermik isumalluuteqartut amerlasuut isertitaqarnissaminnut allanik periarfissinnissaat. Aalisarnermut piniarnermullu tapiissutit aqqissuunneqartariaqarput maannamut pissusiusut aalajangiusimaannarunnaarsillugit. Taamaattumik Naalakkersuisut allaffeqarfitik qinnuvigisimavaat ajornartorsiutit pisuussutinik uumassusilinnik iluaquteqarnermut tunngasut tamaasa missoqqullugit. Suliap inerneratut iliuusissanut pilersaarusiortoqassaaq pisuussutit uumassusillit piujuartitsinissamik tunngaveqarluni iluaqutigineqarnissaannik qulakkeerisinnaasumik. Taamaassaaq assortuussutissaananilu. Nunatsinni pinngortitaq pisuussutaalu eriagalugit paarilluartariaqarpagut, pinngortitarmi attartugaannartut pigaarput.

Naalakkersuisut piniagassat ataasiakkaat pillugit nutaanik nutartikkanillu malittarisassiorput tusarniaassutigineqartunik, taamaattumillu atorfillit illoqarfinni nunaqarfinnilu amerlasuuni innuttaasunik ataatsimiititsarsimapput. Suliaq tamanna ukiap ingerlanerani naammassippat peqatigisaanik ingerlataq naammassissaaq, tassami suliap inerneratut piniakkat ullumikkut iluaqutigineqartut tamarluinnangajammik

aqunneqarnerat pillugu arlalinnik malitarisassaqaalissammat. Taamaattorli piujuartitsinissamik tunngaveqarluni iluaqutiginninneq angussagaanni nalunaarutit malittarisassallu kisimik naammanngillat. Naalakkersuisut ersarissumik isumaqarput inersimasut tamarmik ataatsimoorlutik akisussaaffigaaq meerartagut inuusuttuarartagullu ilinniartissallugit paasitissallugillu pisuussutit uumassusillit piujuartitsinissamik tunngaveqarluni iluaqutigineqarnerat aatakkuinut taakkualu aatakkuinut qanoq pingaaruteqartigisimasoq, minnerunngitsumillu uagutsinnut kinguaatsinnullu qanoq pingaaruteqartigisoq.

Allatut oqaatigalugu pinngortitaq pisuussutaalu illersortariaqarpagut, tamatumali peqatigisaanik pinngortitaq piujuartitsinissamik tunngaveqarluta iluaqutiginiarsinnaajuartariaqarparput. Taamaattumik najuulluta peqataavugut nunarsuup ilaani nunarsuarlu tamakkerlugu iluaquteqarniarnermik aqutsisoqarfinni, taakkunani inuunitsinnut periarfissatsinnullu sunniuteqartut aalajangiiffigineqartarmata. Pinngortitap illersorneqarnera pillugu inatsimmut nutaamut siunnersuummik ataatsimiinnermi matumani naalakkersuisut saqqummiussaqaassapput, naasut timmissallu illersorneqarnerat pillugu aalajangersakkat inatsimmut ataatsimut katersorlugit. Inatsisikkut tassuuna pinngortitap illersorneqarnissaanut assigiinngitsunik sakkussaqaalissaagut, taamaalilluta aamma nunat tamalaat isumaqatigiisutaat ilaaffigisagut pitsaanerusumik timitaleeqataaffigisinnaajumallugit. Pinngortitaq pillugu aalajangiinerit naammagittaalliuuteqartarfittut ataatsimiititaliamut arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsumut ingerlateqqillugit naammagittaalliuutigineqarsinnaalissapput, taamatullu aamma Pinngortitap illersorneqarnera pillugu Siunnersuisoqatigiinnik oqallisissiaq inatsisartunilu apeqquteqaat tunngavigalugu oqallinneq tunngavigalugit inatsisissatut siunnersuut suliarineqarpoq. Naalakkersuisut kommunit peqatigalugit eqqagassanut tunngasut nutarterlugit ingerlappaat. Anguniagaq tassaavoq teknikkkut aningaasatigullu misissueqqissaarnerit nutaanerpaat tunngavigalugit eqqagassanut tunngasut pillugit aalajangiinissamat tunngavissat ullutsinnut naleqquttut iluarsakkallu qulakkeernissaat. Qaninnerusoq isigalugu iliuusissatut pilersaarutikkut avatangiisit peqqissuserlu qulakkeeriffigineqassapput. Ungasinnerusoq isigalugu Naalakkersuisut pingaarnerutinniarpaat eqqagassat ikinnerpaanngortinniarnissaat, atueqqiisarneq kiisalu eqqagassat uumassusilinneerut kuutsinneqartarnerannut eqqarneqartanerannullu taarsiullugu periarfissat allat.

Kultur, ilinniartitaaneq, ilisimatusarneq ilageeqarnerlu

Kulturimut tunngatillugu Naalakkersuisuni nunatsinni kulturikkut inuuneq neriulluarfigeqaarput. Malugiarparput kulturikkut inuunerput qanoq nukittutigalunilu kusanartiginersoq. Soorlu Issittormiut Ukiuunerani Unammiaarnerannik aqqissuussineq Arctic Winter Games, atuakkat saqqummersitarpasuit, filmit nipilersuutillu saqqummertuartut, eqqumiitsuliat kusanartut saqqummersinneqartartut kulturikkut ineriartornermik pitsaasumik takutitsisuupput.

Ilisimaneqartut Inatsisartut 2002-mi upernaakkut atuarfik pillugu peqqussutissaq nutaaq akuersissutigaat. Tamanna tunngavigalugu Naalakkersuisut arlalinnik nalunaarusiorsimapput. Naalakkersuisut sapinngisaq tamaat qulakkeerniarpaat suliaq annertoq pillugu piffissami aggersumi sukumiisumik ilisimatitsisoqartassasoq, taamaalilluni nunatsinni atuarfinni suleqataasut tamarmik pisariaqartunik sakkussaqaaleqqullugit atuarfimmik nutarterinerup piviusunngortinnissaanut. Nutarnerinikkummi qulakkeerneqartut ilagissavaat meerartatta atuartitaanermi ukiuni tuusintilinni nutaani aallartitsinni pitsaasumik ilinniarnissaminnut pitsaasumillu inuunissaminnut sakkussinneqarnissaat.

Atuarfitsialaap piviusunngortinnissaanut tunngavissat ilagaat ilinniartitsisunngorniarluni ilinniartarnerup nutartigaanissaa. Taamaattumik Naalakkersuisut suleaqtiigiissitaliorsimapput Ilinniartarsimapput, Inerisaavik susassaqtullu allat peqataatillugit ilinniartarnerup nutarternissaanik suliaqartussamik. Suliaq inernerissavaa ilinniartitsisutut ilinniartarnermut nutaamut siunnersuutit ilanngullugit nassuiaat 2003-mi Inatsisartut upernaakkut ataatsimiinnissaanni saqqummiunneqartussaq, tassani siunertaalluni ilinniartitsisutut ilinniartarnermut nutaqaq aallartissasoq 2004-mi aggustimiit.

Ukiuni kingullerni ilinniartarnermut unngorniarluni ilinniartarnermut atuartut malunnartumik amerliartarsimapput. Amerliartarnerannut pissutaasut pingasuupput. Inuusuttut amerliartarsimapput, inuusuttut amerlanerusut ilinniartarnermut unngorniarnissamut piimasaqaatinik naammassinnissinnaalersimapput, kiisalu maanaannaq uniinnartartut ikilisimapput. Inerliartarnermi nuannersuuvoq taamak amerlatigisut ilinniartarnermut unngorniartarnermut qinnuteqartarmata pissutigalugu ilinniartarsimassuseq qaffakkiartussamat, ungasinnerusorlu isigalugu kingunerissallugu atugarissaarnerulerneq aningaasatigullu nammineersinnaanerulerneq. HTX-p HHX-illu ilinniartarnermut unngorniartarnermut tapiutitut pilersinneqarnerisa takutippaat qinnuteqartorpasut eqqarsaatigalugit ilinniartarnermut unngorniarluni ilinniartarnerit allat pilersinnerat pissusissamisoortoq.

Palasit amerlasuut ukiuni aggersuni soraarninngortussaaupput, aammalu palasit amerlasuut allanik suliaarsiorput, taamaammalu Naalakkersuisut 2003-mut aningaasanut inatsissamut siunnersuummi ukiunilu aggersuni aningaasaliiffigniarpaat upperisarsiornermut allagartartaarluni ilisimatusarfimmi upperisarsiornermut institutimi ilinniartarnermut. Taamatut upperisarsiornermut ilinniartarnerup pilersinneqarneratigut ilisimatusarfimmi bacheloritut ilinniartarnermut peqatigalugu ilagiit naammattumik ilinniartarsimasunik pisariaqartitsinerat matusinnaassavaa.

Naalakkersuisut siunnersuutigaattaq ilinniartitsisut, isumaginninnermi siunnersortit, tusagassiorput, peqqissaasut isumaginninnermilu perorsaasut ilinniartarnerit 2005-imi aggusti tikitsinnagu qaffaallatsinneqassasut ilinniartarneritullu qaffasinnerusutut aalajangersimasumik aallaaveqalerlutik, ilisimatusarfillu ilinniartarnerit taakku ilaannut aallaaviulissasoq. Kisiannili pisariaqarpoq suliffeqarfinni taakkunani ilinniartitsisut piginnaasaqarnerulernissaat aammalu pisariaqarpoq ilinniartarnermut taakkunani tiguneqartut piginnaasaqarnerulernissaat. Taamaattumik maannakkut misissorneqarput ilinniartarnermut qinnuteqartut nalinginnaasumik piimasaasunik naammassinnissimangitsut pikkorissartinneqaaqqaartarnerissaannut periarfissat, kiisalu ilinniartitsisut pikkorissaqqittarnerissaannut periarfissat.

Ilisimatusarnermut pillugu misissueqqissaartarfik, KIIP Naatsorsueqqissaartarfillu peqatigiillutik 1995-imiit 2000-imut nunatsinni ilisimatusarnermut pillugu kisitsisigitut paasissutissiorsimapput. Misissuinerup takutippaat Kalaallit Nunaanni ilisimatusarnermut 1998-ip tungaanut annertusiartoriarluni tamatuma kingornatigut annikilliarnerisasoq. Danskit ilisimatusarnermut sulinerat annikillimavoq, akerlianilli kalaallit ilisimatusarnerat qaffakkiartarsimalluni. Apeqquut tamanna danskit ilisimatusarnermut pisortaannut isumaqatigiinniutigineqassaaq.

Inuiaqatigiit ataatsiusut

Naalakkersuisuni isumaqatigiilluinnarpugut meeqqat, utoqqalisut innarluutilillu immikkut ittumik sullinneqartariaqartut. 2001-imi ukiakkut ataatsimiinnermi Inatsisartut oqaluuseraat meeqqat inuusuttullu pillugit nassuiaat „Meeraq qiteritillugu“. Ataatsimiinnermi matumani Naalakkersuisut saqqummiutissavaat meeqqanik inuusuttunillu ikiorsiisarneq pillugu peqqussutissatut siunnersuut nutaaq. Suliniarnermi tassani aallaaviussapput meeqqat inuusuttullu pisariaqartitaat. Taamaattumik peqqussummi pingaarnerpaatinneqarput meeqqat tunngaviummik pisariaqartitaat. Tamatuma kingunissaa siulleq tassaavoq ilaqutariit qitornallit inuttut atugarisamikkut ajornartorsiutillit siusissukkut sullinneqarsinnaalernissaat sullinneqartarnissaallu. Siusissukkut iliuuseqarnikkut periarfissaqalissaaq ajornartorsiutit meeqqamut inuusuttumullunniit annertuallaalinnginnissaat, aammalu ajornartorsiutit annertusiartoratillu pisariuleriartornissaasa pinngitsoornissaat.

Ukiuni kingullerni pisortanit soraarnerussutisiallit aningaasatigut atugarisaat immikkut sammineqarsimapput, aammalumi sulianut attuumassuseqanngitsut misissuinerata takutippaa pisortanit soraarnerussutisiat ataatsimut isigalugu qaffannissaat pisariaqartoq. Soraarnerussutisiallit atugarisaat upernaakkut ataatsimiinnermi sammineqarput, sammisallu ilai maannakkut ataatsimiinnermi aappassaaneerlugit suliarineqassapput. Naalakkersuisut saqqummiuppaattaaq pisortanit soraarnerussutisiat pillugit peqqussutissamut nutaamut siunnersuut. Siunnersuummi akuersorneqarpoq pisortanit soraarnerussutisiallit namminneq isertitaqanngitsut soraarnerussutisiaqarnissaannik kissaatigisaq, apeqqutaatinnagu aapparisaq inooqatigisallunniit qanoq isertitaqarnerat.

2000-ip aallartinnerani Naalakkersuisut aallarnerpaat misiligummik aqqissuussineq, tassani anguniagaalluni kommunit namminneq aalajangissagaat qanoq innarluutilik inatsisinut tassunga tunngasunut atasoq ikiorsorneqassanersoq. Maannarpiaq kommunit qulit misiligutitut aqqissuussinermut peqataapput, aqqissuussinermillu nalilersuineq aallartinneqarsimalluni. Naalakkersuisut akuereqqammerpaat misiligutitut aqqissuussinerup ukiumik ataatsimik sivitsorneqarnissaa. Aqqissuussineq ataavartunngortinneqassappat pingaaruteqarpoq kommunit angisuut soorlu Sisimiut Nuullu misiligutitut aqqissuussinermi peqataanissaat. Inuit annertuumik innarluutilit ikiorserneqartarnerat pillugu Inatsisartut peqqussutaata nutarterneqarnissaa 2003-mi piareersarneqassaaq, naatsorsuutigineqarporlu tamanna Inatsisartut 2003-mi ukiakkut ataatsimiinneranni saqqummiunneqassasoq.

Naligiissitaaneq pillugu Siunnersuisoqatigiit kissaateqarnerat tunngavigalugu Naalakkersuisut ataatsimiinnermi matumani inatsisissatut siunnersuutininik marlunnik saqqummiussaqaqarput. Naligiissitaaneq pillugu Siunnersuisoqatigiinni ilaasortat ikilineqassapput siunnersuisoqatigiit pitsaaneruumik sulisinnaalersikkumallugit, aammalu tamatuma peqatigisaanik siunnersuisoqatigiit inuttalersugaanerat allangortinneqassaaq. Taassuma tamanna pillugu danskit inatsisaat atorunnaarsissavaa.

Suliffeqarneq

Naalakkersuisut sulissutigaat suliffissat sapinngisamik amerlanerpaat pilersinneqarnissaat tunngavissikkumallugu, taamaalilluni innuttaasut amerlanerpaat imminnut pilersorsinnaanngortikkumallugit. Kisiannili pisariaqarpoq inuusuttut suli ilinniagaqalersimangitsut immikkut sullinneqarnissaat. Taamaattumik piareersarneqarpoq inuusuttut tamakkua pulariarfissaannik

ilinniartitsiviliorinissaq, taakku ilinniartitaanernut piginnaasaqarfiulersunut pulasinnaangortikkmallugit. Suliffissarsiuussisarneq pillugu Inatsisartut peqqutissatut siunnersuutikkut nutaakkut suliniut tamanna aqquutissiuunneqassaaq.

Suliffeqarnermik iluarsaaqqinnerup malitsigisaatut Naalakkersuisut pilersissimavaat Suliaq suliffeqarnermut tunngasuni kisitsisit tunngavigalugit nalilersuilluni misissueqqissaarsinnaanissaq siunertaralugu. Suliaq ineriartortinneqassaaq pisortaqaqfinnut arlalinnut ilisimasani annertuumik paasiniaavissanngorlugu. Suliffissarsiuussisarneq nukittorsarumallugu pilersinneqarsimavoq nuna tamakkerlugu paasissutissiisarnermut teknologi atorlugu suliffissanik ujarlerfik, Isikkivik, maannamulli suli atorluarsinnaalersimangitsoq. Sakkussat tamakua tunngavissaqalersippaat suliffeqarnermik iluarsaaqqinnerup aalajangersimasumik siunertaqarnerusumik sullisiginissaa malersoqqinnissaalu.

Kalaallit Nunaanni sullivinni avatangiisit pillugit inatsit 1986-imeersoq ullutsinnut naleqqussarneqarsimangilaq, naak danskit inatsisaat ataavartumik naleqqussarneqarsimagaluartoq. Inatsisartut sullivinni avatangiisit pillugit inatsisissatut siunnersuut nutaaq pillugu tusarniaavigineqassapput, tamannalu malillugu inatsisissatut siunnersuut Folketingimi saqqummiunneqarsinnaassaaq 2002-mi novembarimi. Inatsisip allannguutai 2003-mi maajip aallaqqaataani atuutilersinnagit nalunaarutit arlallit suliarineqassapput. Nunatsinni Suliffigissaasut siunnersuut pillugu tusarniaavigineqarsimapput inassutaalu siunnersuummi ilanngunneqarlutik.

Peqqinneq

Naalakkersuisuni isumaqarpugut tamatta immikkut nammineq peqqinnissatsinnut annertuumik akisussaaffeqartugut. Peqqinnissaqarfiup peqataanerusariaqarpoq innuttaasut ataasiakkaat imminnut qanigisaminnullu tunngatillugu peqqinnartunik toqqaanissaaminnut periarfissaasa pitsanngorsarnissaanut. Tamatumali peqatigisaanik nassaarisariaqarparput qanoq iliorluta utaqquisut ikilisarsinnaanerlugit taartaasussarsiortarfinnullu aningaasartuutigut qanoq iliornikkut ikilisarsinnaanerlugit. Taamaattumik Naalakkersuisut misissulersimavaat aalajangersimasunik suliallit immikkut toqqakkat sulinerminni atugarisaat qanoq iliornikkut pitsanngortinneqarsinnaanersut, soorlu akissarsiat, pikkorissartarnerit atorfinitsitseriaatsillu nutaat tungaasigut.

Naalakkersuisut naapertuutinngitsutut isigaat kræftimik nakorsarneqarsinnaanngitsumik nappaatillit allallu qanimanartumik napparsimasut siunertaqanngitsumik nunani allani suliaritittassallugit. Taarsiullugu sulissutigisariaqarpoq napparsimanerpaat nunatsinni pitsaanerpaamik atugaqartinnissaat, taamaalillutik qanigisatik najorlugit ajornangippallu angerlarsimaffimmini inuunertik ataqqinartumik naasinnaaqqullugu qasunaqisumik timmisartoqattaarnerit, akunnittarfimmiittarnerit nunamilu allami qaniginerpaasanik ingiallorteqarani pigajuttartut atorunnaarlugit. Pisariaqartut tassaapput angerlarsimaffimmi napparsimasunik paaqqutarinninneq pitsaanagerusoq pilersissallugu, anniaatinik katsorsaaneq pitsaanagerusoq pilersissallugu qanigisallu periarfississallugit napparsimasup avatangiisini sungiusimasaani najornissaanut.

Naalakkersuisut misissorniarpaattaaq ikiorsiinissamut periarfissat ullumikkut qanigisat sulinnikkallarnissamik qinnuteqarneranni neqeroorutigineqartartut aningaasatigut naammaginatunik atugaqarluni, aammalu kommunini angerlarsimaffinni ikiortit ilinniagaqanngitsut

ilinniarteqqinneqarnermikkut ilinniassavaat paaqqutarinninnermi suliasat artornartuugajuttut isumaginissaat.

Nunanut allanut tunngasutigut naalackersuinikkut ingerlatsineq

Siorna USA pinerliinianiit saassunneqarpoq nunarsuarmiut tamarmik annilaarutigeqisaannik. Saassussinerup amiilaarnaqisup takutippaatigut nunarsuarmioqatitsinnut mattusimasinnaanngitsugut, aammalu nunarsuatsinni pisut tamatta sunnertaraatigut. Nunarsuarput qumariartuinnarporlusooq, aammalu aalajangikkat amerlanerujartuinnartut ulluinnarni inuunitsinnut sunnuteqartut nunarsuarmioqatigiinnit aalajangerneqartarput. Taamaattumik soqutigisagut sulissutigisariaqarpagut issittormiut, nunat avannarliit, europamiut nunarsuarmioqatigiillu suleqatigiiffiisigut.

Nunat avannarliit killiit suleqatigiinnerat nutaamik alloriarfusimavoq. Upernaaq nunani avannarlerni killerni naalackersuisut Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiiffianni suleqateqarneq pillugu isumaqatigiissut nutaaq atsiortaat qinikkat, Islandip naalackersuisuisa, Savalimmiuni naalackersuisut nunatsinnilu naalackersuisut suleqatigiinnerat nukittorsarumallugu. Aamma nunani avannarlerni killerni qullersat ataatsimiittarneri ukiormannamiit nangeqqinneqarput. Kiisalu nuannersuuvoq Inatsisartut ataatsimiinnermi kingullermi ersersimassuk Nunani avannarlerni killerni inatsisartutigoortumik suleqatigiinneq pillugu Inatsisartunut nassuiaasiortoqartalissasoq. Qularnanngitsumik tamanna paasisimasaqassutsimut iluaqutaassaaq, taamaattumik nunani avannarlerni killerni suleqatigiinnerup ataatsimiinnermi tullermi sammineqarnerunissaa qilanaaraarput.

USA-p nunanut allanut ministeriata ersersissimavaa Dundas eqqarsaatigalugu aaqqiissuteqarsinnaasugut. Naalackersuisut qilanaaraat isumaqatigiissuteqartoqarsinnaasasoq Naalackersuisut atsioqataaffigisaannik.

Aamma Buship naalackersuisuisa nalunaarutigaaq 11. septembarimi pisimasooq pissutigalugu missilit sakkugalugit illersuusiorniarnermi pingaarnersiulluni tulleriiaarineq allannguuteqanngitsoq. USA-p periaatsip ineriartortinnissaa sulissutiguarpaq NATO-milu suleqatini tamanna pillugu oqaloqatigalugit. USA-p raketit atomik nukinganik qaartartortallit ikilisarneqarnissaannik isumaqatigiissummik, ABM-traktatimik, atorunnaarsitsinerata kingorna USA Ruslandilu 2002-mi maajimi sakkut atomik nukinganik qaartartortallit ikilisarmissaat pillugu isumaqatigiissuteqarput nunarsuarmi toqqissisimaneq nutaamik tunngavissikumallugu. USA-p Danmarkimi naalackersuisut Pituffimmi radarip missilit atorlugit illersornissamut tunngatillugu atorneqarnissaa pillugu timitalimmik saaffigisimangilai. Oqaatigineqanngilarlu saaffiginnissut taamaattoq takkutissanersoq taamaassappallu qaqugu takkutissangatinneqarnersoq. Naalackersuisut ersarissumik piumasaraat saaffiginnissummik taamaattumik takkuttoqassagualarpat Kalaallit Nunaat isumaqatigiinniarnerni peqataassasoq. Danmarkimi naalackersuisut Folketingillu uppernarsarpaat suliamut tunngatillugu nunatsinni Naalackersuisut qanimut oqaloqatigineqassasut.

Danmarkip EU-mi siulittaasuuneranut tunngatillugu aasap ingerlanerani ulapaartoqarsimaqaaq. "Peqatigiinnissamut isumaqatigiissummik" kissaateqarnerput pillugu Naalackersuisut kommissionip præidentia danskillu ministeriunerat paasinnitsissimavaat. Isumaqatigiissutip ilusissaa imarisassaalu pillugit isumaqatigiinniarnernit aalisarneq pillugu isumaqatigiissutip piffissap qiteqqunnerani misissuatarneqarneranut atatillugu isumaqatigiinniarnernut, 2003-p qiteqqunnerani

naammassisimasussanut, atatillugu qanittukkut aallartinneqassapput. Piffissami kingullermi kommissionip akuersaarnartissimavaa eqqarsaatigigatsigu suleqatigiinneq aalisarnerup saniatigut allanittaaq ilaneqassasoq, naak aalisarnek pillugu isumaqatigiissut aaqqiinermi tamarmiusumi pingaarnerpaajuassagaluartoq.

OLT-mut tunngatillugu aaqqissuussinermi nutaami suliniutitigut suleqatigiiffiusinnaasut assigiinngitsut piviusunngortiternissaat pillugu suliaq aallarerttorpoq. Maannarpiaq nunasiaasimasut tamarmik, nunat EU-mi ilaasortaasut Kommissionilu katersuussimapput pukkitsormiut nunasiaatigisimasaanni Antilleni qeqertami Bonaireimi, tassani ukiumoortumik attaveqatigiilluni ataatsimiinneq siulleq pilluni. Nunatta sinniisora naalakkersuisunut ilaasorta Jørgen Wæver Johansen. Ukiumoortumik ataatsimiinnermut atatillugu aamma pilersinneqassaaq nunasiaasimasut peqatigiiffiat kommissionimut sammisunik suliniuteqarnerni nunasiaasimasunut ataasiakkaanut ikiortaasussaq.

Aggustimi naalakkersuisut danskit naalakkersuisui peqatigalugit qaaqquisuuppup EU-p avannaanut suliniutai Issittumullu Igalaaq pillugit EU Ilulissani ataatsimeersuartitsimmat. Nunat EU-mut ilaasortat tamarmik, nunat ilaasortanngorniarlutik qinnuteqartut arfineq marluk, USA, Canada, Island, Norge, kiisalu Nunavik aamma Nunavut ataatsimeersuarnermi peqataatitaqarput. Ataatsimeersuarnermi siunertaavoq ilisimatitsissutiginiarlugu issittormiut piumassuseqarmata EU-p avannaamiortaminut nunanullu taakkua saniliinut tunngatillugu naalakkersuinikkut ingerlatsinermini tunngaviginiagaata tuluttut "The Northern Dimension"-imik ulluinnarni taaneqartartup piviusunngortinnissaanut peqataanissaminut. Nunat peqataasut tamangajalluinnarmik Naalakkersuisut isumaat taperserpaat. Naalakkersuinikkut ingerlaaseriniakkamut tassunga tunngasut pillugit 2003-06-imut suliniutissat pilersaarutit pillugit siunnersuutissat timitallit maanna suliarineqassapput. Ilulissani ataatsimeersuarnek iluatsilluaqaaq, qutsaviginiarpakkalu suliarujussuarimi peqataasimasut tamaasa, minnerunngitsumik Ilulissani najukkami oqartussat innuttaasullu.

Naalagaaffiit Peqatigiit nunat inoqqaavi pillugit aalajangersimasumik oqallittarfiata New Yorkimi 13. - 24. maj 2002-mi ataatsimeeqqaarnerani Naalakkersuisut sinniisoqarput. Maanna Aalajangersimasumik Oqallittarfiup Naalagaaffiillu Peqatigiit suliffeqarfiisa suliassarilerpaat ataatsimiinnermi inassuteqaatit malersoqqinneqarnissaat. Kisiannili nunat inoqqaavisa ajornartorsiutaat Naalagaaffiit Peqatigiit kisimiillutik aaqqissinnaanngilaat. Naalakkersuisut nunallu inoqqaavisa kattuffiisa akisussaaqataaffiguarariaqarpaat suleqataaffigalugillu nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa nunarsuarlu tamakkerlugu piujuartitsinissamik tunngaveqarluni ineriartornermut peqataanerisa siuarsarneqarnerat. Taamaattumik nunatta Danmarkillu nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii piujuartitsinissamillu tunngaveqarluni ineriartorneq pillugit peqatigiinnissaq nutaaq saqqummiuppaat. Tamanna malersoqqinneqassaaq 2003-p aallartilaarnerani isumasioqatigiinnermi, tassani naalakkersuisut, nunat tamalaat akornanni suleqatigiiffiit nunallu inoqqaavi Københavnimi naapissallutik peqatigiinnerup sukumiinerusumik imassai ingerlatassallu aalajangersarlugit. Nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii pillugit suliniarnermut tunngatillugu Peqatigiinnissap saqqummiunneqarnerata tigulluarneqarnera taamaalilluni aamma peqataavoq nunatsinni Danmarkimilu naalakkersuisut isumaqatigiinniartitaasa iluatsimmassuk Nunarsuarimiut ataatsimeersuarneranni Piujuartitsinissamik tunngaveqarluni ineriartorneq pillugu nalunaarutip akuersissutigineqartinnissaa. Tamatumuuna Naalakkersuisut qajannaannerusumik tunngavissaqalerput nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii nunarsuarlu tamakkerlugu piujuartitsinissamik tunngaveqarluni ineriartornermi atugarisaat

qulakkeerumallugit nunarsuarmioqatinik suleqateqarnermini.

Allaffitsigut aqutsineq pitsaanerusoq

Naalakkersuisut Inatsisartullu Namminersornerullutik Oqartussani suliniutit nutaat pillugit ataavartumik paasissutissiiurput aviiseeqqat aviisinut allanut ikisakkat radiukkullu aallakaatitat aqqutigalugit. Aamma ukiuni kingullerni innuttaasunik sullissinerput annertusisimavarput internettimi nittartagarput atorlugu paasissutissanik tunuliaqutaasunik saqqummerartitsinerulernikkut. Siunissamissaaq kissaatigaarput internet atorlugu innuttaasunik sullissinerulernissarput. Assersuutigalugu Inatsisartut Siulittaasoqarfiata pilersaarutigaa inatsisit tunngaviusut pillugit oqallinnermut atatillugu inuusuttunut oqallittarfeqalernissaq ukiumi nutaami aallartittusaaq.

Kingusinnerpaami suliarisimavarput DVD tuluttut oqaasertalik nalunaaquttap akunnerata aappaata affaa atorlugu oqaatsitigut assilissatigullu nunarsuarmioqatitsinnut takutitsisoq inuiaat qanoq tamatigoortigisut inuuffigigut. Tamatuma saniatigut innuttaasunut tamanut attaveqarnerput ineriartortinniarsaarput, ilaatigut tusagassiorfinnik suleqateqarneq pitsaanerusoq aqqutigalugu.

Naalakkersuisut eqqumaffigaattaaq innuttaasut tikillugit toqqaannartumik oqaloqateqartarneq attaveqatigiittarnerit pitsaanersarimmassuk. Taamaattumik nunatsinni angalagaangatta sapinngisatsinnik innuttaasut ataatsimeeqatiginiatarpagut. Qulakkeerusupparput innuttaasut periarfissaqassasut maani qitiusumik allaffeqarfimmi sulisuusut suliaat annertoqisut malinnaaffigisinnaassallugit.

Tamatuma peqatigisaanik Naalakkersuisuni qularinngilluinnarparput Namminersornerullutik Oqartussat pitsaaneruseqarnerumik allaffissornikkut aqussinnaalluarigut. Suliniummut allaffeqarfiup Sukap ukiuni marlunni Namminersornerullutik Oqartussani suleriaatsit misissoqqissaarsimavai, aammalumi pisortaqarfiit sisamat suleriaatsitik pitsanngorsarlugit ingerlallualereerpaat. Maannakkut Sukap suliassaq taamatulli pingaartigisooq sukumiineruseqarnerumik misissortussanngorpaa: Namminersornerullutik Oqartussani pisortaaqarnerumik suleqataasullu qanoq ilioqarnerumik attatiinnarneqarsinnaanersut piginnaanerilu ineriartortinneqarsinnaanersut pillugit pilersaarut. Tamatuma peqatigisaanik pisortat pisortallu tulliisa ilinniartitaanerat aallartinneqarsimavoq. Tassami Namminersornerullutik Oqartussani pisortagaanni ilungersuutigisassat annertoqimmata.

Pisariaqarpoq piaarnerpaamik piviusunngortissallugit kommunini aqqissugaanikkut allannngortiterinerit pisariaqartut, tassani pineqarpata kommunimi namminermi pissutsit, imaluunniit pineqarpata ingerlatsinikkut suleqatigiinneq, nunap immikkoortuini eqiterineq imaluunniit kommunit imminnut kattussornerat. Taamaattumik 2002-mi ukiap ingerlanerani misissueqqissaarneq aallartissaaq kommunit imminnut aquttuarnissaat innuttaasullu pitsaaneruseqarnerumik sullinneqarnissaat qulakkerumallugu aqqiissutissanik siunnersuusiornissaaq siunertarlugu. Tamatumani anguniagaavoq pisortani sulisut aningaasallu tamatumunnga atorneqartartut pitsaaneruseqarnerumik atorneqarnissaat najukkani ataasiakkaani qitiusumillu ingerlatsinermi.

Naalakkersuisuni takorusupparput kommunittaaq peqataassasut immikkut soqutigisat aallaavigalugit imminuinnarlu eqqarsaatigaluta eqqarsarunnaarnissamut, taamaalilluta peqatigiilluta aqqiissutissanik

inuaqatigiit ataatsimut isigalugit pitsaanerusunik nassaarniaqatigiissinnaaqulluta. Tamatuma pinngitsoorani kingunerisariaqanngilaa qitiusumut eqiterineq, imaluunniit qangaanit kingornutatta kulturittalu qimannissaat. Kisiannili sapiissuseqartariaqarpugut pissutsit isinik nutaanik isigissallugit, assersuutigalugulu teknologip nutaaliaasup ineriartornermik nutaamik pilersitsinissamut periarfissarititai atorluassallugit, aamma qangaaniilli inuussutissarsiutitsinni.

Siunissaq

Ataatsimoortumik tapiissutit pillugit danskit naalagaaffiannik isumaqatigiissut maannakkut atuuttoq 2003-p naanerani naasussaavoq. Taamaattumik ukiup tulliup ukiuunerani nutaamik isumaqatigiissuteqarnissaq pillugu isumaqatigiinniartoqassaaq 2003-mi upernaakkut Inatsisartut nutaat ataatsimiinneranni saqqummiunneqarsinnaasumik. Naalakkersuisut ilimagaat Namminersorneq pillugu isumalioqatigiissitap tunngavissat pillugit isumaliutissiissutaata Inatsisartuni oqallisigineqarnera ataatsimut tapiissutit pillugit isumaqatigiinniarnissanut isummorsorfiulluarumaartoq, aammalu Naalakkersuisut eqqarsaatigilluarpaat nunatsinni inuussutissarsiutinik ingerlatsinerup nukittorsarnissanut periarfissat qulaajarneqarnissaat pillugu ministeriunerup siunnersuutaa.

Namminersorneq pillugu isumalioqatigiissitap tunngavissatut isumaliutissiissutini tamanut saqqummiussimavai, nalunaarussiaq isumaliutissiissutivimmik malitseqartussaq oqallisissiaq siulleq oqallisigineqareerpat. Namminersorneq pillugu isumalioqatigiissitap tunngavissat pillugit isumaliutissiissutaata Inatsisartunut ilaasortaniit pingaartillugu akineqartariaqarpoq, qilanaaraaralu tunngavissat pillugit isumaliutissiissutip oqallisiginissaani peqataanissara, tassa ataatsimiinnermi matumani tunngavissat pillugit isumaliutissiissutip imarisai ulloq naallugu oqaluuserilerutsigit. Naalakkersuisut neriupput oqallinnerni taakkunani sammineqassasoq isumaliutissiissutip imarisarpiaa, maannamutut nunaqarfiit siunissaat kisiat pinagu. Naalakkersuisut eqqarsaatigaat Namminersorneq pillugu isumalioqatigiissitap suliaat tunngavigalugu namminersorneq pillugu ataatsimeersuartsinissaq, tassani suliniaqatigiiffiit susassaartut naalakkersunik kullu suliniaqatigiiffiit siunnersuuterpassuit imarisarpiat oqaluuserisinnaassallugu 2003-p ingerlanerani.

Tamatta kissaatigaagut inuaqatigiit inuuffigiuminartut: Inuit ataasiakkaat tamarmik periarfissaqartariaqarput imminnut ineriartortissallutik namminerlu tunngavigisatik piginnaasatillu tunngavigalugit inuuneq pitsaasoq pilersissallugu, inuup nammineq kiffaanngissusia inuttaaqatinullu akisussaaneq tasioqatigiissillugit. Taamaattumik kissaatigaavut inuaqatigit inunnik ataasiakkaanik ataqqinnittut inunnillu ataasiakkaanik ikiorsiisinnaasut aammalu inuit assigiinngissinnaanerannut isummallu assigiinngittarneranut inissaqartitsisut.

Uagut inuaqatigiisugut tunngaviusumik eqqarsartaaseraarput kiffaanngissuseq akisussaanerlu avisaartinneqarsinnaanatik ingerlaqatigiissut. Taamaattumik Inatsisartuni Naalakkersuisunilu suliaassariuartaqarparput naleqassutsit taakkua aallaavigalugit inuaqatigiit ineriartortissallugit. Nunatsinni inuaqatigiit kikkunnut tamanut toqqissilluni inuuffigineqarsinnaasariaqarput, apeqqutaatinnagu sumit kingoqqisuuneq, inuaqatigiinnit suninngaanneersuuneq, sunik oqaaseqarneq sumilluunniit upperisaqarneq. Nunatsinni inunngorsimagaanni, Tunumi Kitaaniluunniit, Avannaani Kujataaniluunniit, illoqarfimmi nunaqarfimmiluunniit, inersimasuugaanni meeraaganniluunniit, tamatta inuaqatigiinni inooqataavugut pisinnaatitaaffiit pisussaataaffiillu tamatuma malitsigisai ilanngullugit inooqataaffigalugit.

Taamaattumik inuit 57.000-iunerput maanilu nunarsuarmi qeqertat annersaanni najugaqarlutalu inuujumasianerput kisiat ataatsimooqatigiiffingilarput. Tamanna annertunerujussuuvoq. Ataatsimooqatigiinnermi pineqarput inuit naqisimaneqanngitsut naligiissullu tulliminnik asannittut. Pineqarput inuiaqatigiit imminnut napatikkusuttut tungavissat nunatsinnut pitsaanerpaasorisavut tungavigalugit. Ilumoorpoq ajornartorsiutinik annertuunik sorsugassaqaqigatta. Taamaattumik kissaatigalugulu ilungersuutigaarput innuttaaqatigut pisariaqartitaannik ikiortassallugit pitsaasumik imaqarluartumik ataqqinartumillu inuusinnaaqullugit.

Inuiaqatigiinnilli avatitsinniittunit allaassutigaarput suliassatta ilagimassuttaaq ineriartortissallugit inuiaqatigiit namminiileriartortut imminnullu aalajangiiffigisinnaaleriartortut. Suliniut tamanna ukiorpassuit matuma sionatigulli aallartissimavarput. Piareersimaffigisariaqarparput suliap naamassinnginnerani ukiut taamak amerlatigisut amerlanerusulluunniit ingerlarataannaammata. Namminersorneq pillugu isumalioqatigiissitat isumaliutiissutigigallagaata ersarilluinnartumik takutippaa nunatsinni innuttaasut immiut aalajangiiffigisinnaanerata pillugu ilungersornitsinni anguniakkat amerlasuut anguneqarsimagaluartut suli ornikkatsigit suliassat allangortitassallu amerlasuut.

Uanga Naalackersuisullu kissaatigaarput aningaasatigut namminiilernissap naalackersuinikkullu immiut aalajangiiffigisinnaalernissap tungaanut ineriartornerput pissanut nunatsinni najugaqarnitta inuunittalu tulluusimaarutiginerani naleqassutsit aalajangiusimaannarlugit: Tassalu tamatta maaniissinnaanerput, ataasiakkaat tamarmik maaniissinnaanerata. Tamatta periarfissaqartariaqarpugut inuiaqatigiit ineriartortitaaneranni peqataanissamut tamattalu ataasiakkaarluta inuiaqatigiinnut iluaqutaanerpaamik ikiunnissamut. Tamatta malugisinnaallugulu ilisimasariaqarparput peqatigiinnermi naligiilluta kissaatigineqarlutalu, apeqqaatinnagu sumit kingoqqisuuneq, inuiaqatigiinnit sumingaanneersuuneq, sumik upperisaqarneq imaluunniit naalackersuinikkut qanoq aalajangiussaqaarsimaneq. Taamaattumik Inatsisartut ataatsimiinneranni matumani ammaallunga oqalugiaatiga naggaserniarpara ilorpiannit kissaatigalugu; tamatta nunatta ineriartortinneranut peqataajuassasugut, ataatsimoorfigisinnaasagut katersuuffigalugit assigiinngissutivut pingaernerutinnagit.

Ataatsimiinnermi ullumikkut aallartittumi Inatsisartut sulilluarnissaannik kissaappakka, ataasinngorpallu ataatsimiittarfimmi maani ammaalluni oqallinnissaq qilanaaraara.